

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zamyšlení nad některými ustanoveními zákona o evidenci skutečných majitelů

Dne 1. 6. 2021 nabyl účinnosti zákon o evidenci skutečných majitelů[1] („ZESM“), který byl přijat v návaznosti na požadavky V. AML směrnice[2], která mění IV. AML směrnici[3] (společně dále jen „Směrnice“). V porovnání s předchozí právní úpravou je nová právní úprava obsáhlejší, což sebou přináší také určitá úskalí. Některá z nich, se kterými jsme se v naší praxi setkali, uvádíme níže.

Náhradní skutečný majitel

Podle ZESM je skutečným majitelem primárně každá fyzická osoba, která je koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem[4]. Pokud nelze skutečného majitele určit ani s vynaložením veškerého úsilí, které lze rozumně požadovat, nebo pokud je osobou s koncovým vlivem právnická osoba, která nemá skutečného majitele, nastupují pravidla pro určení tzv. náhradního skutečného majitele[5].

Jedním z nich je pravidlo zakotvené v ustanovení § 5 odst. 3 ZESM, které se typicky uplatní v případě koncernů. Podle tohoto speciálního pravidla je každá osoba ve vrcholném vedení právnické osoby skutečným majitelem též všech korporací v jí podřízené struktuře vztahů, a to při splnění následujících kumulativních podmínek: (i) právnická osoba je osobou s koncovým vlivem, (ii) skutečným majitelem právnické osoby je osoba určená dle § 5 odst. 1 nebo odst. 2 ZESM. Podle tohoto pravidla jsou tedy osoby ve vrcholném vedení mateřské společnosti skutečnými majiteli dceřiných společností. Nutno podotknout, že pravidlo uvedené v § 5 odst. 3 ZESM je speciální vůči pravidlu § 5 odst. 1 ZESM a budou-li určeni náhradní skuteční majitele dle odstavce 3, odstavec 1 se již neuplatní.

V tomto ohledu šel český zákonodárce nad rámec textu Směrnice, neboť ta výslovně nestanoví, že takto určený náhradní skutečný majitel mateřské společnosti je také skutečným majitelem všech dceřiných společností. Český zákonodárce toto pravidlo zakotvil pravděpodobně proto, aby byla zodpovězena otázka spojená s předchozí právní úpravou, tedy zda se u společnosti v nižším článku struktury má zapsat jako skutečný majitel osoba ve vrcholném vedení této společnosti, nebo mateřské společnosti. Řešení zvolené českým zákonodárcem ovšem znamená pro evidující osoby nemalé problémy.

Jelikož evidující česká společnost musí posoudit svého skutečného majitele dle ZESM i v případě, kdy společnosti ve vyšším článku struktury mají sídlo v zahraničí[6], nastávají v důsledku řešení zvoleného českým zákonodárcem případy, kdy dceřiné společnosti ze stejného koncernu se sídlem v jiném členském státě Evropské unie identifikují jako svého skutečného majitele jiné osoby, neboť jejich právní řád pravidlo uvedené v § 5 odst. 3 ZESM neobsahuje. To může znamenat pro koncern komplikaci v tom ohledu, že zápis skutečných majitelů v Evropské unii nebude konzistentní.

Tuto situaci navíc komplikuje další skutečnost, a to, že mateřskými společnostmi mnohdy bývají společnosti, jejichž akcie jsou obchodované na evropském regulovaném trhu. Zde narážíme na další odchylku českého zákonodárce, neboť Směrnice tyto osoby z úpravy skutečných majitelů výslovně vyjímá[7]. Český zákonodárce tak však neučinil s odůvodněním, že nelze mít obecně za to, že definičním znakem těchto společností je často se měnící vlastnická struktura, a i u těchto společností lze tedy jasně a dobře identifikovat jejich skutečného majitele[8]. Česká dceřiná společnost tak musí i u těchto osob postupovat a určit její skutečné majitele podle pravidel ZESM.

Dalším problémem, se kterým jsme se setkali především u složitějších zahraničních struktur, je nedostatek potřebné součinnosti ze strany mateřské společnosti. Mateřská společnost někdy neposkytuje součinnost vůbec nebo ji neposkytne včas. Její součinnost je přitom klíčová k tomu, aby dceřiná společnost měla dostatek informací k posouzení, zda má postupovat podle § 5 odst. 3 ZESM, k případné následné identifikaci všech osob v jejím vrcholném vedení (ve smyslu § 2 písm. i) ZESM) a sdělení potřebných údajů o těchto osobách.

Co tedy dělat v případě, kdy mateřská společnost potřebnou součinnost neposkytuje? Podle Příručky má evidující osoba v takovém případě sestoupit o úroveň níže v organizační struktuře a identifikovat osoby ve vrcholném vedení korporace, která je přímo podřízena mateřské společnosti (neposkytující součinnost)[9]. Přestože se tímto pravidlem usnadňuje pozice evidující osoby, nenalezneme pro toto pravidlo v ZESM oporu. Pro evidující osobu tak tento postup znamená určité riziko, neboť nelze vyloučit, že soudní praxe se k tomuto řešení uvedenému v Příručce nepřikloní. Nabízí se úvaha, zda by v případě, kdy mateřská společnost neposkytuje potřebnou součinnost, nemělo být postupováno podle pravidla uvedeného v § 5 odst. 1 písm. a) ZESM, a skutečným majitelem evidující osoby by byla každá osoba v jejím vrcholném vedení. Pokud by totiž mateřská společnost neposkytovala potřebnou součinnost, nemůže dle našeho názoru dceřiná společnost určit svého skutečného majitele ani s vynaložením veškerého úsilí, které lze po ní rozumně požadovat. Na druhé straně si lze představit, že by takový postup mohl být evidujícími osobami zneužíván.

Z výše uvedeného je zřejmé, že nová právní úprava klade na dceřiné společnosti vyšší nároky a splnění jejich zákonné povinnosti není zcela v jejich rukou, ale ve velké míře závisí na součinnosti mateřské společnosti.

Sankce dle ZESM

Za neplnění povinností zavádí ZESM veřejnoprávní a soukromoprávní sankce. Veřejnoprávní sankcí za spáchání některého z přestupků[10] je pokuta až do výše 500.000 Kč. Mezi soukromoprávní sankce pak patří nevymahatelnost právního jednání zastírajícího osobu skutečného majitele, zákaz výplaty podílu na prospěchu[11] a sistace hlasovacích práv[12].

Jsou to právě soukromoprávní sankce, které mohou zásadním způsobem zasáhnout do fungování a rozhodování obchodních korporací a rozdělování zisku. K jejich zavedení český zákonodárce přistoupil s odůvodněním, že veřejnoprávní finanční sankce mají jen zanedbatelný odrazující účinek a mají spíše charakter pořádkové pokuty. V důvodové zprávě i český zákonodárce připustil, že v Evropě se nejedná o obvyklé řešení a jiné státy spíše přistupovaly k přísnějším veřejnoprávním sankcím. Autorům ZESM se však veřejnoprávní sankce jevily jako nedostatečné a soukromoprávní sankce vnímají jako účinnější. O správnosti a vhodnosti těchto sankcí však lze polemizovat, a to i z toho důvodu, že sankce uvedené v § 53 a § 54 ZESM nejsou ukládány evidujícím právníckým osobám za porušení povinnosti evidovat své skutečné majitele, ale samotným skutečným majitelům, kterým ZESM neukládá odpovídající povinnost, jejichž splnění by nástupu sankce zabránilo. Skuteční majitelé pouze mohou porušení evidující osoby napravit postupem dle § 26 odst. 3 ZESM, tj. nepodá-li evidující osoba návrh na zápis skutečného majitele do 15 dnů od vzniku povinnosti jej podat, může návrh na zápis podat každý, kdo na něm osvědčí právní zájem. Pro úplnost uvádíme, že jedinou povinností, kterou ZESM skutečnému majiteli ukládá, je povinnost potřebné součinnosti dle § 10 ZESM, za jejichž porušení může být skutečnému majiteli uložena pokuta dle § 55 ZESM.

Ve vztahu k zákazu výplaty podílu na zisku či sistaci hlasovacích práv Příručka poukázala na možnost, že by se tyto sankce nevztahovaly na korporátní struktury bez materiálního skutečného majitele (tj. na korporátní struktury s nepřímým náhradním skutečným majitelem dle § 5 odst. 3 ZESM). Příručka k § 53 odst. 1 ZESM uvádí, že „konstrukce a smysl pravidla směřuje na zákaz výplaty materiálnímu skutečnému majiteli (přímému i nepřímému), což plyne ze slov „vyplatit jemu“. Náhradním skutečným majitelům nikdy není (ať už přímo nebo nepřímo) z titulu osob ve vrcholném vedení vyplácen zisk právníckou osobou, nejsou koncovými příjemci.... Z toho lze dovozovat, že

takový následek by u nepřímých náhradních skutečných majitelů (podle § 5 odst. 3 ZESM) nebyl konzistentní. Uvedená argumentace platí analogicky i pro § 54 odst. 1 ZESM.“[13]. Z doslovného jazykového výkladu ZESM však taková výjimka nevyplývá. Ačkoli by takovou interpretaci ustanovení § 53 a 54 ZESM mnohé evidující osoby uvítaly, nelze jej v současné době doporučit, neboť není vyloučeno, že soudní praxe se k interpretaci uvedené v Příručce nepřikloní.

Lze shrnout, že ZESM sice přináší podrobnější úpravu do oblasti evidence skutečných majitelů, nicméně některá jeho ustanovení vyvolávají řadu otázek a bude zajímavé sledovat, jak se s aplikací ZESM vypořádají soudy.

Mgr. Tomáš Zwinger,
advokát

Mgr. Karolína Rösler,
advokátní koncipientka

Řanda Havel Legal

[act Řanda Havel Legal advokátní kancelář s.r.o.](#)

Truhlářská 13-15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 537 500 - 501

Fax: +420 222 537 510

e-mail: office.prague@actlegal-rhl.com

[1] Zákon č. [37/2021](#) Sb., o evidenci skutečných majitelů, v platném znění.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU.

[3] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.

[4] Viz § 2 písm. e) ZESM.

[5] Viz § 5 ZESM.

[6] Viz str. 32 Příručky evidování skutečných majitelů zpracována Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Finančním analytickým úřadem dostupné [zde](#) (dále jen „Příručka“).

[7] Viz čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) Směrnice.

[8] Viz důvodová zpráva k ZESM a Příručka.

[9] Viz čl. 6.1.8.2.3. Příručky.

[10] Viz § 55 ZESM.

[11] Viz § 53 ZESM.

[12] Viz § 54 ZESM.

[13] Viz poznámka pod čarou č. xvi na str. 68 Příručky.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)

- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)